

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Leonardi Lessii E Societate Iesv Theologi. In D.
Thomam De Beatitudine. De Actibus Humanis. De
Incarnatione Verbi. De Sacramentis Et Censuris.
Prælectiones Theologicae Posthumæ**

Lessius, Leonardus

Lovanii, 1645

Dvb. 3. Quid sit libertas tum in ipsâ potentiâ, tum in ipsis actibus liberis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72898)

quod est signum libertatis in voluntate, non in intellectu. Similiter non est in potestate intellectus assentire & non assentire, seu assensum cohibere: quia proposito obiecto euidente, necessariò assentitur; proposito obscuro, non assentitur, nisi à voluntate moueatur.

Probatur Quartò, Libertas est perfectio simpliciter potentia libera; vnde etiam reperitur in Deo: atqui indeterminatio intellectus non est perfectio, sed magna imperfectio; vnde in Deo non reperitur, cuius intellectus ad omne verum est naturaliter determinatus: ergo indeterminatio intellectus non est libertas, sed defectus; ac proinde intellectus non est formaliter liber.

17 Dico Secundò, Potest tamen intellectus dici liber fundamentaliter; quia in ipso est fundamentum libertatis; idque ratione amplitudinis ipsius. Hoc solum probant rationes Durandi. Docet hoc D. Thomas infra, q. 13. art. 6. & alij passim Doctores.

Intellectus potest dici liber fundamentaliter, non formaliter.

Probatur, Quia ideò voluntas positis omnibus necessarijs ad volendum, potest idè velle & nolle, quia intellectus in eadem re potest considerare aliquam rationem cur illa res possit appeti, & alià cur possit rejci; idque non successiue tantum, sed simul. Pari modo, ideò voluntas potest idem velle & non velle, seu actum suum suspendere; quia intellectus potest simul considerare in obiecto, vel saltem in illo actu volendi, aliquam rationem boni, & aliquem defectum; verbi gratia, illum actum esse laboriosum vel importunum; vel, hinc & nunc non necessarium. Amplitudo itaque intellectus, quã simul potest eandem rem, vel eundem actum sub diuersa ratione proponere voluntati, est radix libertatis, quæ est in voluntate; sicque mediante hac amplitudine habemus omnes actus voluntatis in nostra potestate. Hæc tamen amplitudo intellectus non est libertas formaliter: quia cum hac amplitudine, intellectus potest esse determinatus ab intrinseco ad omnia sua obiecta (vt patet in intellectu diuino) quæ determinatio repugnat libertati. Item hæc amplitudo talis est, vt iudicia vel apprehensiones diuersæ, ratione quarum est libertas in voluntate ad velle & nolle, non insint ei successiue, sed simul; cum tamen velle & nolle non possint simul inesse voluntati.

Aliiter intellectus, aliter voluntas est indeterminata.

Nec obstat, quòd interdum auctores dicant, voluntatem esse potentiam indeterminatam; quia intellectus est potentia indeterminata: aliter enim intellectus, aliter voluntas dicitur indeterminata. Intellectus dicitur indeterminatus, non quòd respectu eiusdem veritatis sit indifferens ad assensum & dissensum; sed quia non est astrictus ad vnum solum obiectum, verum plurima simul possit considerare. Voluntas verò dicitur indeterminata, non propter amplitudinem, qua potest plura simul velle; sed quia respectu eiusdem obiecti est indifferens ad velle & nolle, aut ad velle & non velle.

18 *Responsio ad argumenta Durandi.*

Ex his patet, Primò, solutio rationum Durandi, quatenus contra nostram sententiã intenduntur. Per actum enim intellectus non habemus alios in nostra potestate formaliter, sed radicaliter; scilicet tamquam per fundamentum libertatis, nõ autem tamquam per actum formaliter liberum. Vnde solum sequitur, libertatem prius conuenire intellectui, tamquam causæ & radici, quàm voluntati

tamquam subiecto formaliter libero. Simili modo dici posset libertas prius conuenire essentia, quàm potentijs: quia essentia conditio est causa cur potentia sit libera.

Notandum est, Durandum in hac sententia supponere tria, quæ falsa sunt. Primum, Libertatem non esse liberam in appetendo vltimo fine, cum tamen sit libera quoad exercitium actus. Secundum est, Iudicium conclusiuum consilij esse actum per se liberum, ante omnem actum liberum voluntatis: quod iam refutatum est. Tertium est, Primum actum liberum voluntatis esse electionem medij non necessarij ad finem. Ex his infer quartum, Libertatem prius conuenire intellectui, quàm voluntati.

Patet Secundò, Quo modo intelligendum sit quod multi DD. dicunt, liberum arbitrium esse facultatem rationis & voluntatis, & vtramque potentiam completi. Hoc enim non ita accipiendum est, quasi libertas sit in vtraque potentia: sed quia vtriusque potentia facultas requiritur; scilicet, amplitudo intellectus, vt fundamentum, indifferencia voluntatis, vt formalis & proprie dicta libertas.

19 *Quo sensu liberum arbitrium dicitur facultas rationis & voluntatis.*

D V B I V M I I I.

Quid sit libertas tum in ipsa potentia, tum in ipsi actibus liberis.

19 *Libertas fundamentalis, quid.*
R Espondeo & dico Primò, Libertas fundamentalis nihil aliud est, quàm ipsa amplitudo intellectus, seu vis intelligendi comparata ad omnia obiecta (sive illa sint res, sive actus) in quibus potest aliquam rationem boni, & aliquam defectus considerare. Vnde non differt ab ipso intellectu, nisi ratione: est enim ipsa vis intelligendi inadæquate considerata.

Dico Secundò, Libertas formalis nihil aliud est, quàm vis voluntatis, considerata, vt est indeterminata, & tamen proximè sufficiens ad velle & nolle; ad velle & non velle eiusdem rei. Itaque non differt, nisi ratione, ab ipsa voluntate, sed est ipsa voluntas inadæquate considerata; scilicet respectu obiectorum, & actuum, in quibus consideratur aliqua ratio boni, & aliquis defectus.

Libertas formalis, quid.

Quòd autem ad actus liberos attinet; notandum est, alios vocari elicitos, alios imperatos. Eliciti dicuntur, qui à voluntate eliciuntur, & in ipsa existunt. Imperati, qui ab alijs potentijs eliciuntur voluntatis imperio. Quamquam & in ipsa voluntate esse possint, dum per vnum actum, alium imperat. Nunc

Actus elicitus & imperatus.

Dico Tertio, Libertas in actibus elicitis voluntatis, præter entitatem actus, nihil est aliud, quàm habitudo ad causam indeterminatam, à qua immediatè procedit. Probatur, Quia præter substantiam actus; & illam dependentiam à causa indeterminata, nihil est necessarium, vt actus voluntatis dicatur liberè fieri.

Libertas in actibus elicitis, quid.

Si quæras, quid sit illa habitudo? Respondeo, Esse dependentiam à causa efficiente indeterminata; dependentia autem, præter rem quæ dicitur dependens, nihil dicit, nisi denominationem extrinsecam à tali causa; vt alibi ostensum est. Quò fit, vt libertas in actibus voluntatis; præter entitatem actus nihil addat, nisi denominationem extrinsecam à causa libera.

Dico

Libertas in actibus imperatis, quid,

Dico Quarto, Actus aliarum potentiarum vocantur liberi denominatione plane extrinseca ab actu libero voluntatis, vnde aliquo modo dependent. Itaq; libertas in his actibus nihil est nisi denominatione extrinseca ab actu libero voluntatis.

Confirmatur; Quia omnes actus aliarum potentiarum respectu principiorum, à quibus immediate procedunt, sunt necessarij: ergo non possunt dici liberi, nisi respectu voluntatis, à qua mediate dependent. Atqui non pendet à voluntate nisi mediante aliquo actu formali, vel interpretatiuo: ergo ratione huius actus dicuntur liberi.

Ex his patet, actum elicitem voluntatis & imperatum eadem omnino libertate liberum esse. Actus enim elicitus est liber seipso; quia ipse per se & immediate pendet à causa libera: vnde etiam dicitur liber intrinsece; quia per suam entitatem sic dependentem est liber. Actus autem imperatus est liber formaliter per actum elicitem voluntatis: quod fit, vt non addat nouum meritum actui interno; vt suo loco dicemus.

ARTICVLVS III.

Vtrum voluntarium possit esse absque omni actu?

22 **C**onclusio est, Id quod directe est voluntarium, non potest esse sine omni actu voluntatis: sed voluntarium indirecte, sine omni actu esse potest.

Aduerte, Non esse difficultatem de voluntario directo. Esse enim directe voluntarium, est esse directe volitum, vel esse actum, quo aliquid directe volitum est. Nihil autem potest esse directe volitum, nisi per aliquem actum positium voluntatis.

Indirecte voluntarium quid, Fit id dupliciter.

Sed difficultas est de voluntario indirecte, quod etiam dicitur voluntarium interpretatiue. Voluntarium indirecte dicitur, quod non est in seipso volitum, sed in alio, ex quo aliquo modo, tamquam ex causa, sequitur: quod dupliciter fieri potest. Primo, Si ex actione directe voluntaria sequatur aliquis euentus praeter expressam intentionem; ratione tamen aliquo modo aduertente: vt si non satis circumspecte emittens sagittam, aliquem interficias; occisio erit indirecte voluntaria; quia sequitur ex actione directe voluntaria, cum aliqua rationis aduertentia: (advertebas enim actionem tuam esse periculosa.) Sic qui peccat, indirecte seu interpretatiue vult Dei inimicitiam, vitae aeternae priuationem, & similia. Secundo, Si ex omissione voluntaria alicuius actionis sequatur aliquis euentus, ratione aliquo modo aduertente; vt si omittas succurrere proximo in necessitate, & ille moriatur; mors eius censetur tibi voluntaria.

Aduerte tamen, non omne illud quod sequitur ex actione positua, vel omissione alicuius actionis, censeri voluntarium: sed illud tantum quod tenebaris impedire; vt statim ostendemus.

Prior modus voluntarij indirecti, non poterit esse sine omni actu voluntatis; quia sequitur ex eo quod directe voluntarium est, in quo, tamquam in sua causa, est volitum. De secundo, est difficultas. Et quamuis D. Thomas potissimum loquatur de euentu, qui sequitur ex omissione; tamen explicandum est generatim de ipsa omissione, & de euentu ex omissione, quando fiat voluntarij.

DVBIVM I.

Quando omisio sit voluntaria.

Respondeo, Omisio est voluntaria; Primo, Quando est directe volita; vt si nolis audire Sacrum. Secundo, Quando aliquid voluntarie facimus, quod nobis est causa omissionis; vt si velis ambulare, & idcirco Sacrum omittas. Tertio, Potest omisio actus exterioris vel interioris esse voluntaria, sine omni actu interno vel externo, qui sit causa illius omissionis. Colligitur hoc ex D. Thom. in corpore, & ad 3.

omisio tripliciter voluntaria.

Probat, Quia potes omittere Sacrum absque hoc quod nolis audire Sacrum; aut velis aliquid vnde necessario sequatur omisio Sacri, tamquam effectus; seu, quod sit tibi causa, cur Sacrum omittas: pari modo potes omittere internos actus; vt actum amoris Dei, odij peccati, absque alio actu interno, qui tibi sit causa omittendi. Datur ergo omisio exterior, & interior voluntaria sine omni actu.

Datur omisio pura libera.

Ratio à priori est; quia, sicuti voluntas liberè potest velle, scilicet audire Sacrum, & nolle: ita etiam potest suum actum suspendere, vt neq; velit, neque nolit. Et haec suspensio, (quae nihil aliud est, quam omisio actus interni) est omnino libera; ac proinde voluntaria, & consequenter etiam omisio exterior eam consequens, erit voluntaria. Vide infra q. 7. a. 6.

Aduerte tamè, tria requiri vt omisio hoc tertio modo sit voluntaria. Primo, vt id quod omittis, possis facere. Si enim quod omittis, non est in tua potestate praestare, omisio non erit tibi voluntaria, etiam si esset expressè volita: vt si ob morbum non possis audire Sacrum, vel recitare officium, omisio ista, etiam si forte à te sit volita, non tamen tibi censetur voluntaria; quia non pendet à tua voluntate, sicut effectus à causa: sed pendet à morbo: vnde etiam si esset lata excommunicatio in omittentem, non incurreres illam, quamuis ex malitia illam omissionem velles. Sic, qui omittit soluere cum non possit, omisio illa non est ei voluntaria, neque contra iustitiam, etiam si ipse ex malitia nollet soluere.

vt haec omisio sit voluntaria, tria requiruntur.

Secundo, Vt aduertat se posse facere, idque vel distinctè, vel saltem in confuso: si enim nullo modo aduertat, omisio non erit voluntaria. Ratio est, quia quidquid actu est voluntarium, debet esse aliquo modo cognitum; alioquin quidquid homo quouis momento non agit, censetur voluntarie omittere: vnde singulis propè momentis haberet innumeras omissiones voluntarias; quod absurdum.

Tertio, Requiritur vt non agat. Hoc enim per se primo est necessarium ad substantiam omissionis.

Quidam addunt quartum, scilicet, vt opus quod omittitur, sit praecipuum. Verum, etsi praecipuum operis sit necessarium, vt omisio sit culpabilis; non tamen vt sit voluntaria. Probat, quia omisio rei non praecipuae; potest esse directe voluntaria; vt non ducere uxorem, non ingredi Religionem. Ergo etiam indirecte, nempe tunc quando voluntas ita se gerit, ac si directe vellet omittere; vt cum quis absque hoc quod velit aut nolit, Sacrum non praecipuum negligit. Confirmatur; quia sicut voluntas volendo est causa operis: ita non volendo seu suspendendo suum velle, est per se causa omissionis actus externi. Causa enim effectus per se priuatiui, debet esse priuatiua: ergo vt omisio sit voluntaria absque vilo actu, non requiritur vt sit contra praecipuum.

24 Non requiritur vt opus quod omittitur sit praecipuum.

D iij

Dices